

Föreläsning 1 - Hållfasthetslära

Grundläggande begrepp, enklare tillämpningar
Kap. 1-3

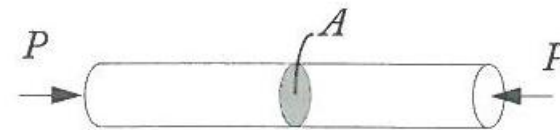
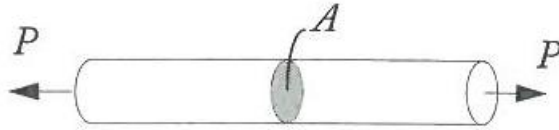
Enaxliga tillstånd, stänger

En stång belastas i axiell riktning (inga transversella krafter)

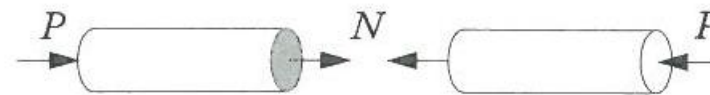
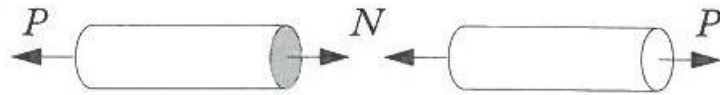
Drag

eller

Tryck

Snitt:

Jämvikt:

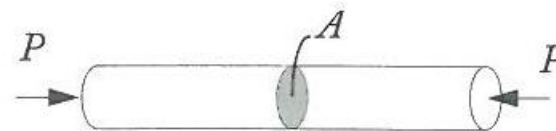
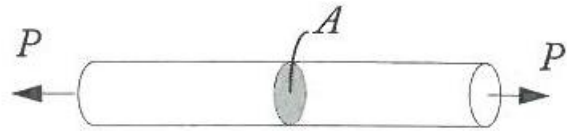
$$N = P$$

$$N = -P$$

$N > 0 \Rightarrow$ Dragkraft, $N < 0 \Rightarrow$ Tryckkraft

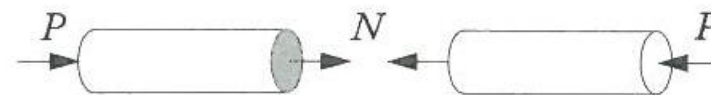
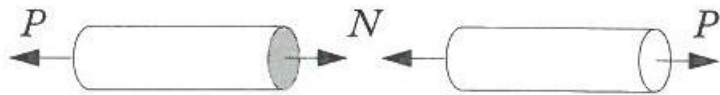
Normalspänning, σ

Påkänningen i materialet p.g.a. den pålagda kraften P beror på tvärsnittsarean A .

- Normalspänningen, σ [N/mm², MPa], används för att beskriva påkänningen i materialet.
  - Inre kraften N fördelad jämt över tvärsnittsarean A :

$$\sigma = \frac{N}{A}$$

Dragspänning: $\sigma = \frac{P}{A}$

$\sigma > 0 \rightarrow$ Dragspänning

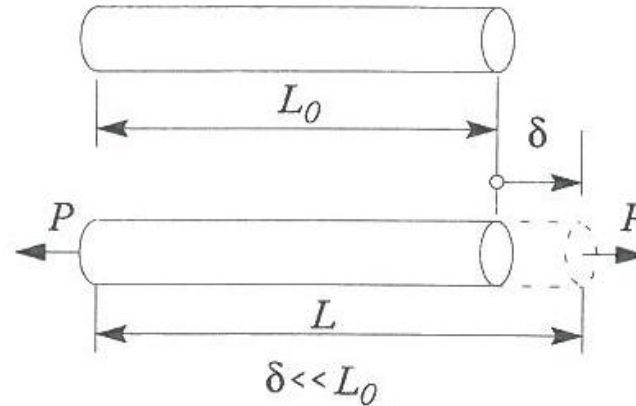
Tryckspänning: $\sigma = -\frac{P}{A}$

$\sigma < 0 \rightarrow$ Tryckspänning

Deformation av axialbelastad stång

- Vid belastning av stången kommer den att förlängas en sträcka, δ .

- δ , förlängningen [mm]
- $\delta > 0$ då längden ökar
- δ beror på längden L_0

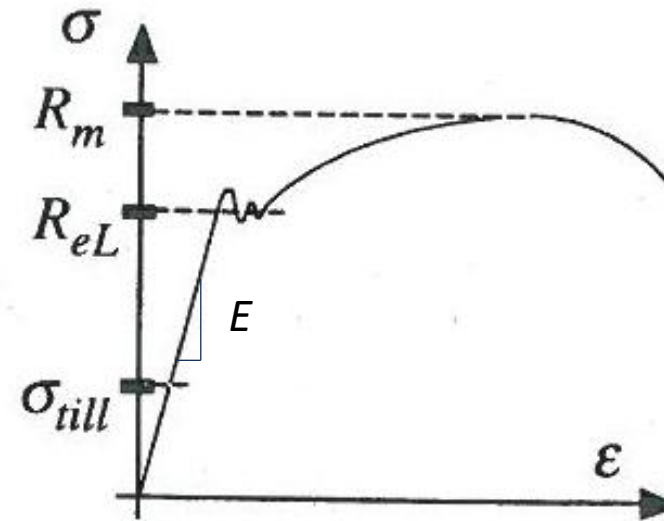

- Töjning, ε , är ett längdberoende mått på deformationen

$$\varepsilon = \frac{\delta}{L_0} \quad (\text{Dimensionslöst})$$

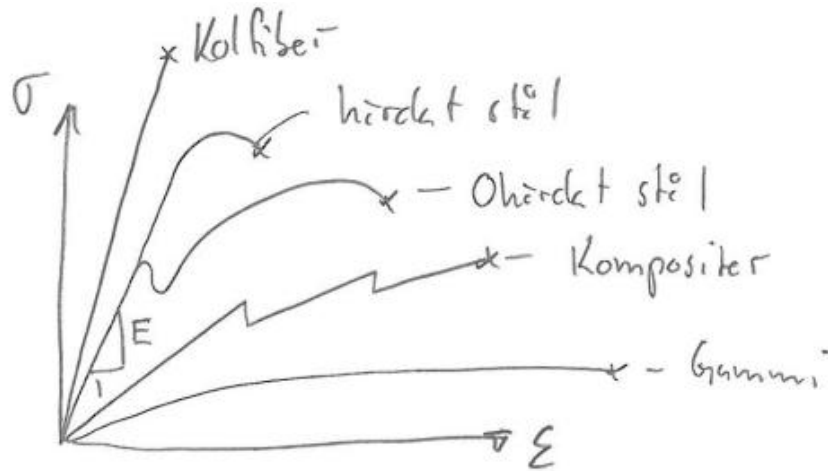
Materialbeskrivning, Hookes lag

- Relationen mellan spänning och töjning bestäms av ett materialsamband
  - Tas fram genom dragprov
  - [Video dragprov](#)
- Dragprovdata:
  - E : E-modul [GPa]
  - $R_{eL} (\sigma_s)$: Sträckgräns [MPa]
  - $R_m (\sigma_b)$: Brottgräns [MPa]

Materialbeskrivning, Hookes lag

- Spännings-töjningsdiagram för olika material

- För det linjära området (elastiska) gäller Hookes lag (materialsamband, konstitutivt samband):

$$\sigma = E \cdot \varepsilon$$

- E-modul för stål: 210 GPa, för aluminium: 70 GPa

Samband för axialbelastad stång

1. Def. spänning:

$$\sigma = \frac{N}{A}$$

2. Snitt, jämvikt:

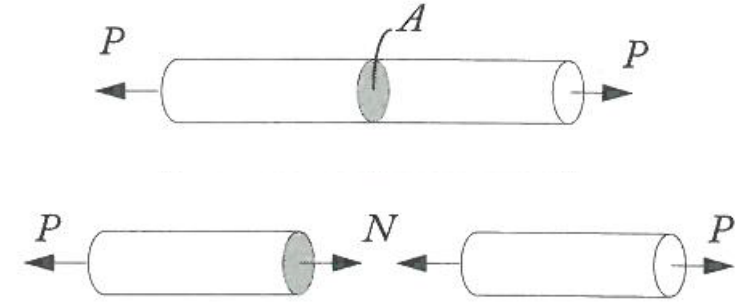
$$N = P$$

3. Def. töjning:

$$\varepsilon = \frac{\delta}{L}$$

4. Konstitutivt samband:

$$\sigma = E \cdot \varepsilon$$

$$\frac{P}{\delta} = \frac{EA}{L}$$

$\frac{EA}{L}$: Stångens fjäderstyvhet

Exempel 1

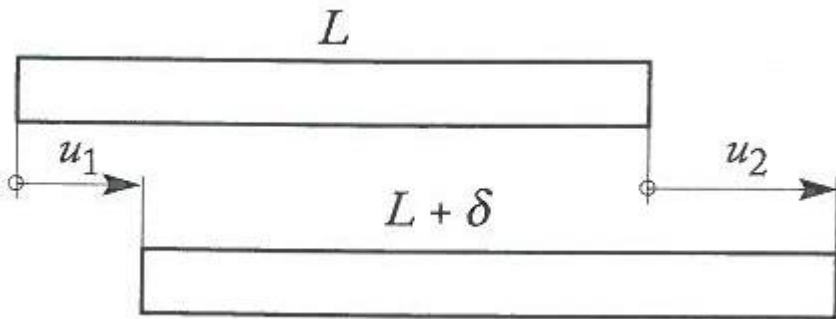
En stång belastas axiellt av en kraft P . Stången är 1 m lång och har en tvärsnittsarea på 10 mm^2 . Materialets E-modul är 100 GPa och sträckgränsen är 100 MPa.

- a) Vid vilken last deformeras stången plastiskt?
- b) Vad blir förlängningen i fall a)?

Förskjutning, deformation

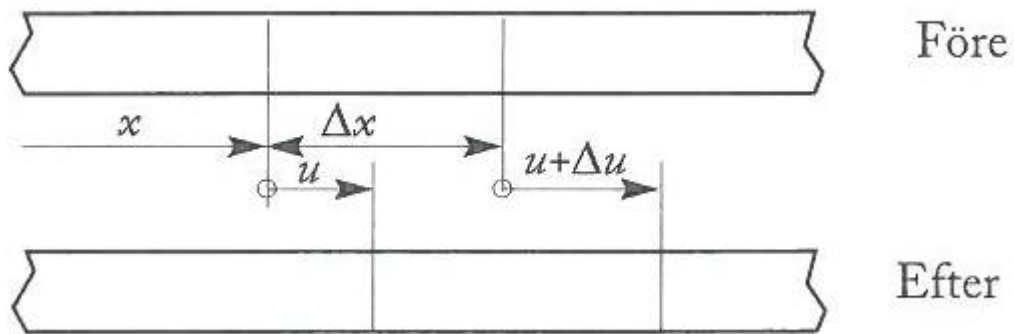
- Förskjutning av en stång

- u , förskjutning [mm]
  - $\delta = u_2 - u_1$ Deformation (förlängning) [mm]
  - $u_1 = u_2 \Rightarrow \delta = 0$ Stelkroppsrörelse
  - $u_1 \neq u_2 \Rightarrow \delta \neq 0$ Deformation
- Vid konstant töjning gäller: $\varepsilon = \frac{\delta}{L}$ (A, E, F -konstant)

Töjning i en punkt

- Då töjningen varierar i stängen behövs ett annat samband
- Tas fram genom att studera töjningen i en punkt:

$$\varepsilon = \frac{du(x)}{dx} \quad (\text{F.S 2.2})$$

- $u(x)$, tvärsnittets förskjutning i punkten x .

Hookes lag, tvärkontraktion

- När stängen dras ut i en riktning drar den ihop sig i andra riktningen (tvärkontraktion)

$$\epsilon_{längs} = \frac{du}{dx}$$

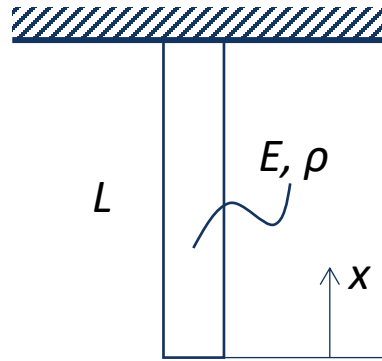
$$\epsilon_{tvärs} = -\nu \cdot \epsilon_{längs}$$

- ν , Poissons tal (tvärkontraktionstalet)
- För metaller: $\nu \approx 0.3$

Exempel 2

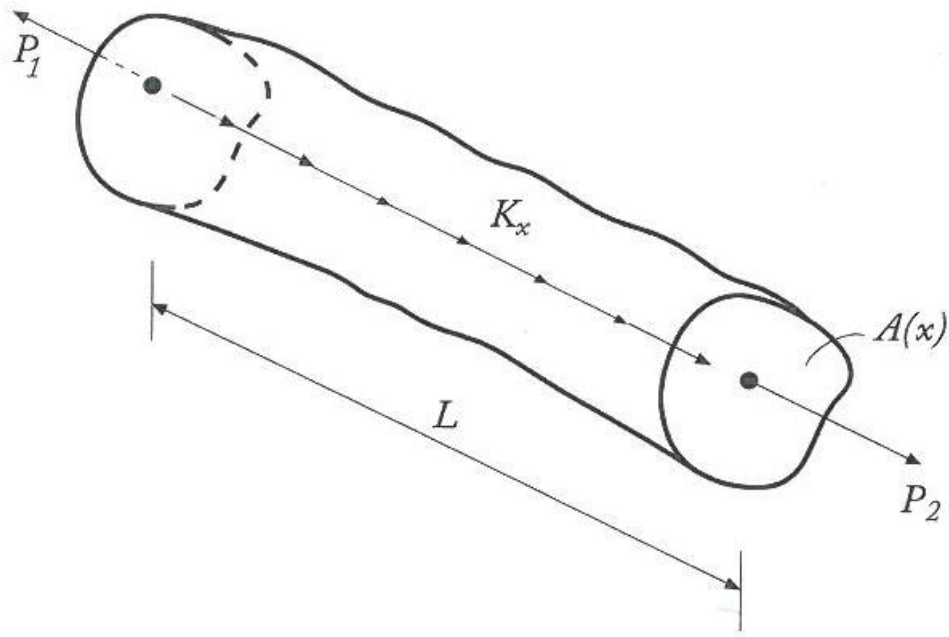
En cirkulär stång med radien, R , är utsatt för gravitation.

- Bestäm spänningen i stången, $\sigma(x)$
- Bestäm förlängningen, δ

Allmänna jämviktsekvationen för axialbelastad stång

- Betrakta en stång med längden L och varierande tvärsnitt $A(x)$ belastad med en volymskraft K_x [N/mm³] i axiell led. Studera jämvikten för ett litet utskuret element vid koordinaten x .

$$\frac{d}{dx} \left(EA \frac{du}{dx} \right) + K_x \cdot A = 0 \quad (\text{F.S 3.1})$$

Exempel 3

En cirkulär stång med radien, R , är utsatt för gravitation.

- Bestäm spänningen i stången, $\sigma(x)$
- Bestäm förlängningen, δ

Lös med hjälp av allmänna jämviktskvationen

